

Вечірко Н.В.

вихователь

ДНЗ №19

«Вогник» м.Запоріжжя,

наук. керівник: доц. Тарнавська Н.П.

Формування елементарних математичних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку через дидактичні ігри.

Ефективний розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку - одна з актуальних проблем сучасності. Діти з розвиненим інтелектом швидше запам'ятовують матеріал, більш впевнені в своїх силах, легше адаптуються в новій обстановці, краще підготовлені до школи. Інтелектуальна праця дуже нелегка. Величезну роль в розумовому вихованні і в розвитку інтелекту дитини відіграє математика.

Математика володіє унікальним розвиваючим ефектом. Її вивчення сприяє розвитку пам'яті, мовлення, уяви, емоцій; формує наполегливість, терпіння, творчий потенціал особистості. «Математик» краще планує свою діяльність, прогнозує ситуацію, послідовніше і точніше викладає думки, може чітко обґрунтувати свою позицію. Математичний розвиток дітей дошкільного віку невід'ємний без використання дидактичних ігор. Їх застосування добре допомагає сприйняттю матеріалу і тому дитина бере активну участь у пізнавальному процесі.

Мета статті: теоретично проаналізувати та обґрунтувати педагогічні умови використання дидактичних ігор при формуванні елементарних математичних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку.

Гра - природний спосіб розвитку дитини. Тільки в грі дитина радісно і легко розкриває свої творчі здібності, освоює нові навички та знання, розвиває спритність, спостережливість, фантазію, пам'ять, вчиться міркувати, аналізувати, долати труднощі, одночасно вбираючи неоціненний досвід спілкування. У дітей дошкільного віку розвиваються пізнавальні здібності, інтелект, прищеплюються навички культури мовного спілкування, удосконалюється моральне ставлення до навколишнього.

Відомо, що багато дітей відчують труднощі при засвоєнні математичних знань. Математика - один з найбільш важких навчальних предметів. Про це говорять і батьки, і вчителі, і самі учні. Діти дошкільного віку не знають, що математика важка наука і завдання педагога ДНЗ полягає в тому, щоб прищепити дітям любов до занять математикою.

У розвитку мислення дошкільників велику роль відіграють дидактичні ігри. Вирішуючи завдання, поставлені в дидактичній грі, дитина вчиться виокремлювати окремі ознаки предметів, явищ, порівнювати, групувати, класифікувати за певними загальними ознаками. Діти вчаться міркувати, робити висновки, узагальнення, при цьому тренується їхню увагу, пам'ять, розвивається довільне сприйняття. Навчання математики дітей молодшого дошкільного віку невід'ємне без використання дидактичних ігор.

Дидактична гра вимагає посидючості, серйозного настрою, розумової активності. Тільки в грі дитина радісно і легко розкриває свої творчі здібності, розвиває спостережливість, фантазію, пам'ять, вчиться міркувати, аналізувати, долати труднощі [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначено компетентності дитини молодшого дошкільного віку щодо ігрової діяльності:

- виявляє інтерес і бажання до відображення широкого кола об'єктів довколишньої дійсності, використовуючи при цьому попередньо набутий досвід діяльності з різними конструкторами (в тому числі LEGO), природним та штучним матеріалом;
- починає діяти в грі відповідно до задалегідь поставленої мети, урізноманітнює ігрові сюжети в сюжетно-рольовій грі;
- переважає спільна (колективна) ігрова діяльність, що стає тривалою. В іграх діти використовують дорослого як зразок для наслідування;
- уміє планомірно розглядати предмети і споруди, виокремлювати в них основні складові конструкції, їх співвідношення за розмірами, формами, розташуванням;
- використовує різні способи створення будівлі та елементи оздоблення [1, с. 17].

Організована робота з математичного розвитку дітей молодшого дошкільного віку, відповідно до сучасних вимог, сприятиме підвищенню рівня розумового розвитку дітей. Якщо при проведенні роботи з математичного розвитку дітей використовувати дидактичну гру, це дозволить забезпечити більш ефективну роботу з дітьми, поліпшить їхню увагу, пам'ять, сенсорний розвиток, уяву, і тим самим підготує дошкільнят до подальшого навчання.

У дошкільному віці гра має найважливіше значення: гра для дітей - навчання, гра для них - праця, гра для них - серйозна форма виховання. Гра для дошкільників - спосіб пізнання навколишнього світу.

Гра - це не тільки задоволення і радість для дитини, що саме по собі дуже важливо, з її допомогою можна розвивати увагу, пам'ять, мислення, уяву дитини. Граючи, дитина може здобувати, нові знання, вміння, навички, розвивати здібності, часом не здогадуючись про це.

Ігри математичного змісту розглядаються як один із засобів, що забезпечують раціональний взаємозв'язок роботи вихователя і дітей з формування елементарних математичних уявлень. Гра цінна тільки в тому випадку, коли вона сприяє уточнює та формує математичні знання дітей. Дидактичні ігри та ігрові вправи стимулюють спілкування, оскільки в процесі проведення цих ігор взаємини між дітьми, дитиною і батьком, дитиною та педагогом починають носити більш невимушений і емоційний характер [3]. «Пограй зі мною!» - як часто чуємо ми це прохання від дітей. І скільки радості вони отримують, коли ми погоджуємося хоч на кілька хвилин побути хворими або пасажиром, учнем або сірим вовком. Однак гра - це не тільки задоволення і радість для дитини, що саме по собі дуже важливо. З її допомогою, можна розвивати ті якості малюка, які необхідні для подальшого життя.

Ігри, спрямовані на розвиток сприйняття, формують у дитини вміння аналізувати предмети за такими ознаками, як колір, форма і величина. Дидактична гра є формою навчання, найбільш характерною для дітей молодшого дошкільного віку. У дидактичній грі містяться всі частини, характерні для ігрової діяльності дітей: ігрова задача, навчальна задача, зміст, правила гри, ігрові дії, результат або оцінка. Основна мета - вирішення конкретних навчальних завдань, спрямованих на розвиток пізнавальної діяльності дітей. Значення дидактичної гри полягає в тому, що вона розвиває розумову активність, самостійність, ініціативність дітей.

В цій статті ми пропонуємо методи і варіанти проведення дидактичних і ігрових завдань з дітьми для формування елементарних математичних уявлень [3]. Ігрові завдання закладені в самих назвах ігор («Дізнаємося, що в чарівному мішечку?», «Що буває такого кольору?»). Інтерес до гри, прагнення виконати дидактичне завдання активізуються ігровими діями. Чим вони різноманітніші і змістовніші, тим цікавіше для дітей сама гра і тим успішніше вирішуються пізнавальні і ігрові завдання. Дидактичні ігри поділяються за характером використовуваного матеріалу на ігри з предметами, настільно-друковані та словесні.

Граючи з дітьми в ігри з формування сприйняття форми, варто застосовувати такі види роботи, як спільна гра-забава, виконання завдання за зразком, виконання завдання по слову дорослого; використовувати такі прийоми, як показ дій з предметами, навчання доцільним діям з даними предметами, прямий показ, показ з поясненням, словесна вказівка.

Знаючи про те, що мислення дитини носить наочно-дієвий характер, розрізнення параметрів величини предметів і фігур в іграх слід здійснювати за допомогою практичних дій: прикладання, накладання, обстеження, групування на двома ознаками: величина - форма. При проведенні дидактичних ігор з формування сприйняття величини використовуються дидактичні іграшки: пірамідки, мотрійки, грибочки, втулки.

З педагогічної літератури ми бачимо, що раніше проведені дослідження з розвитку математичних знань у дітей показали, що основні кольори спектру сприймаються ними по-різному. Найбільш складним для сприйняття дітей є зелений колір, а жовтий сприймається легко. Доцільний наступний порядок ознайомлення дітей з основними кольорами: жовтий, синій, червоний, зелений. Жовтий колір стимулює накопичення енергії і внутрішньої сили. З ним слід знайомити дітей восени, у найскладніший період адаптації дітей до нових умов життя. Потім можна знайомити дітей з синім кольором. Він запрошує до спокою і відпочинку. Освоєнню червоного кольору відведуть

весь зимовий період. Червоний колір заохочує активність, ініціативність і самостійні дії малюка. Наприкінці року діти познайомляться із зеленим кольором. Отримані знання варто переносити в побутову ситуацію. Діти повинні знайти предмети побуту певної форми, кольору, величини в навколишній обстановці, на прогулянці.

Граючись в будівельні ігри з дітьми, розвивайте вміння порівнювати будівельний матеріал за формою, величиною, кольором, називати його складові. Також важливо закріплювати вміння співвідносити різні предмети за кольором, формою, величиною, розрізняти і називати колір: жовтий, синій, червоний. Необхідно формувати вміння розрізняти і називати форму, замінюючи назву форми назвами відповідних предметів: коло, квадрат, прямокутник, розвивайте вміння розрізняти і називати величину контрастну: велику і маленьку (більше, менше, дуже великий, дуже маленький, самий маленький). В результаті експериментування діти дізнаються, що з кубиків і цеглинок можна будувати, а з куль не можна. Тут же закріплюються уявлення про круг і кулю: куля котиться, а коло ні, про куб і квадрат: з кубів можна будувати, а з квадратів не можна. Граючи в ляльковому куточку, діти поповнюють і закріплюють знання про величину, форму, колір, кількості. Необхідно групувати з дітьми посуд за кольором, розміром, порівнювати чашки і блюдця [6].

Читаючи книги, варто розрізняти їх за величиною: великі і маленькі, товсті і тонкі. Розповідаючи казки, порівнюйте героїв за зростом. Діти мають називати героїв казки «Ріпка» починаючи з діда і, навпаки, з мишки. Важливо орієнтуватися в послідовності виконуваних дій у казці, користуючись словами «спочатку - потім».

Граючи на прогулянці, діти можуть порівнювати камінчики, гілочки, листя, квіти, грудки снігу, бурульки, знайомитися з різними поняттями, наприклад «далеко-близько». «Артем поїхав далеко на велосипеді, а Оля близько». Так само рахують відерця і совочки: відерець стільки ж скільки і совочків, повне - пусте. Гуляючи навколо саду знаходять довгі і короткі доріжки, широкі і вузькі стежки, високі дерева і низькі кущі.

У самостійній грі дитина маніпулює предметами, практично співвідносить їх за розміром і формою, знайомитися з їх внутрішнім устроєм. Для дітей молодшого дошкільного віку важливо забезпечити різноманітність і мінливість предметного середовища, що оточує дітей, включаючи в нього не тільки іграшки, але і різні предмети побуту дорослих, які цікаво використовувати; кожна дитина повинна мати можливість вільно брати будь-які іграшки і діяти з ними на власний розсуд (в тому числі розбирати їх на частини і заглядати всередину).

У групі створюється куточок сенсорного розвитку. До нього можуть увійти розвиваючі ігри, які допомагають розвитку пізнавальних здібностей, формуванню інтересу до діяльності з геометричними фігурами, величинами; настільно-друковані ігри, дозволяють розвивати логічне мислення, навички рахунку, сприяють розвитку довільної уваги, емоційного контролю, посидючості. Всю роботу в куточку сенсорного розвитку потрібно організувати з урахуванням індивідуальних особливостей дітей. Пропонувати дитині гру треба, орієнтуючись на рівень її розумового і морально-вольового розвитку, прояви активності, залучати в ігри малоактивних, пасивних дітей, зацікавлювати їх. Якщо дитина не справляється із завданням, то, можливо, вона ще не навчилася концентрувати увагу і запам'ятовувати умову.

Досліджуючи предмети, їх властивості та якості, діти користуються різноманітними досліджуваними діями: групують об'єкти за кольором, формою, величиною, призначенням, кількістю; складають ціле з 4-6 частин; освоювати рахунок. Індивідуальний підхід, який слід використовувати в роботі, допоможе кожній дитині проявити свої вміння та схильності у різноманітній захоплюючій діяльності.

Висновок. З метою виявлення інтересу до пізнання, доцільним є створення розвивального середовища для математичних самостійних ігор дітей, так звані центри математичної чи інтелектуальної діяльності, які є доступними для математичної діяльності в будь-який вільний від занять час. Отже, опанування вихователями методики впровадження матеріалізованих засобів та використання дидактичних ігор на заняттях і в індивідуальній роботі, добре впливає на засвоєння елементарних математичних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку і сприяє підвищенню рівня математичного розвитку дітей, дасть змогу підняти рівень логіко-математичного розвитку дітей на якісно новий рівень [2].

Список використаних джерел та літератури.

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бельська Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинка О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. - К.: Видавництво, 2012. -26 с., С. 17.
2. «От рождения до школы» основная общеобразовательная программа дошкольного образования. Под ред. Н.Е.Вераксы, Т.С.Комаровой, М.А.Васильевой – М.,2011г.- 287с.
3. Метлина Л.С. – «Математика в детском саду» - М., 1984г.- 78 с.
4. Новикова В.П. «Математика в детском саду». - М.: Мозаика-Синтез, 2009г. – 102 с.
5. Стасова Л.П. «Развивающие математические игры-занятия в ДОУ».- Воронеж: 2008г.- 74 с.
6. Панова Е.Н. «Дидактические игры-занятия в ДОУ» - Воронеж: ТЦ «Учитель», 2006г. – с.29-30;
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля” / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 264 с.